

הלכות חובל ומזיק פרק ב

א. החובל בחברו חבל שהוא ראוי לשלם החמשה דברים כלן, משלם חמשה; הזיקו נזק שאין בו אלא ארבעה, משלם ארבעה; שלושה, משלם שלושה; שנים, משלם שנים; אחד, משלם אחד.

ב. כיצד: קטע ידו או רגלו או אצבע מהן, או שסמה עינו משלם חמשה, נזק וצער ורפוי ושבת ובשת. הפהו על ידו וצבתה וסופה לחזור, על עינו ומרדה וסופה לחיות משלם ארבעה, צער ורפוי ושבת ובשת.

ג. הפהו על ראשו וצבה משלם שלושה, צער ורפוי ובשת. הפהו במקום שאינו נראה, כגון שהפהו על ברכיו או בגבו משלם שנים, צער ורפוי.

ד. הפהו במטפחת שבידו, או בשטר וכיוצא באלו נותן אחת, והיא הבשת בלבד. פהו בשפוד או במסמר על צפרניו, במקום שאינו עושה חבורה ולא מעכב מלאכה משלם הצער בלבד. השקהו סם או סכו סם, ושנה מראה עורו משלם לו רפוי בלבד, עד שיחזור מראהו כמות שהיה. אסרו בחדר, נותן לו דמי שבת בלבד. וכן כל כיוצא באלו.

ה. המגלח שער ראש חברו נותן לו דמי בשתו בלבד, מפני שסופו לחזור. גלחו בסם או שפוחו, עד שאין סוף השער לחזור חייב בחמשה דברים: בנזק וצער ורפוי ושבת ובשת שהרי ראשו יתחמם מן הפויה או מן הסם, ונמצא חש בראשו; ומשלם לו שבת שהרי הוא ראוי לרקד ולנדנד דלת ראשו בשעת רקוד, ונמצא בטל ממלאכה זו; ובשת, שאין לך בשת גדולה מזו.

ו. הנה למדת, שכל המחסר חברו אבר שאינו חוזר חייב בכל החמשה דברים. אפלו הפיל שנו חייב בכל, שאי אפשר שלא יחלה פיו שעה אחת: אף על פי שהשן אין לה רפואה, בשר השנים צריך רפואה. אפלו חסרו פשערה מעור בשרו חייב בחמשה דברים, שהעור אינו חוזר אלא צלקת. לפיכך החובל בחברו, וקרע העור, והוציא ממנו דם חייב בחמשה דברים.

ז. המבעית את חברו אף על פי שחלה מן הפחד, הרי זה פטור מדיני אדם; וחייב בדיני שמים: והוא שלא נגע בו, אלא כגון שצעק מאחוריו או נתראה לו באפלה וכיוצא בזה. וכן אם צעק באזנו, וחרשו פטור מדיני אדם; וחייב בדיני שמים. אחזו, ותקע באזנו וחרשו, או שנגע בו, ודחפו בעת שהבעיתו, או שאחזו בכגדיו וכיוצא בדברים אלו חייב בתשלומין.

ח. יראה לי שהנחבל שאמר נתחרשתי או נסתמת עיני, והרי איני רואה או איני שומע אינו נאמן: שהרי אין אנו מכירין הדבר, שמא יערים. ואינו נוטל הנזק, עד שיבדק זמן מרבה ויהיה מחזק שאבד מאור עיניו או נתחרש; ואחר כך ישלם זה.

ט. כמה הוא הצער, הכל לפי הנזק: יש אדם שהוא רך וענג ביותר, ובעל ממון; ואלו נתנו לו ממון הרבה, לא היה מצטער מעט. ויש אדם שהוא עמל וחזק, ועני; ומפני זוז אחד, מצטער צער הרבה. ועל פי הדברים האלה אומדין, ופוסקין הצער.

י. כיצד משערין הצער במקום שחסרו אבר: הרי שקטע אצבעו אומדין ואומריין כמה אדם כזה רוצה לתן בין לקטע לו אבר זה

בסיף או לקטע אותו בסם, אם גזר המלך עליו לקטע ידו או רגלו; ואומדין כמה יש בין זה לזה, ומשלם המזיק.

יא. פיצד משערין השבת: אם לא חסרו אבר, אלא חלה ונפל למשכב או שצבתה ידו וסופה לחזור נותן לו דמי שבתו שלכל יום ויום כפועל בטל שלאותה מלאכה שבטל ממנה. ואם חסרו אבר, או קטע ידו נותן דמי ידו שהוא הנזק; ושבת רואין אותו כאלו הוא שומר קשואין, ורואין כמה הוא שכר שומר קשואין בכל יום, ועושין חשבון כל ימי חליו שלזה, ונותן לו.

יב. וכן אם קטע רגלו, רואין אותו כאלו הוא שומר על הפתח; סמה את עינו, רואין אותו כאלו הוא מטחינו ברחים. וכן כל כיוצא בזה.

יג. הכה את חברו על אזנו, או אחזו ותקע באזנו, וחרשו נותן לו דמי כלו: שהרי אינו ראוי למלאכה כלל. סמה את עינו, ולא אמדוהו, וקטע את ידו, ולא אמדוהו, וקטע את רגלו, ולא אמדוהו; ואחר כך חרשו הואיל ולא אמדוהו בכל נזק ונזק, נותן לו דמי כלו.

יד. אמדוהו לכל נזק ונזק, ואחר כך אמדוהו לכלו אין גובין ממנו אלא דמי כלו בלבד; ואם תפס הנזק נזק כל אבר ואבר, ודמי כלו אין מוציאין מידו.

טו. פיצד משערין הרפוי: אומדין בכמה ימים יחיה זה מחלי זה, וכמה הוא צריך; ונותן לו מיד. ואין מחיבין אותו לתן דבר יום ביומו; ודבר זה, תקנה היא למזיק. וכן השבת אומדין אותה, ונותן הכל מיד. אם היה מתגלגל בחליו והולך, וארף בו החלי יתר על מה שאמדוהו אינו מוסיף לו כלום; וכן אם הבריא מיד, אין פוחתין לו ממה שאמדוהו.

טז. כמה דברים אמורים, בשרצה המזיק שזו תקנה היא לו. אבל אם אמר המזיק אין רצוני בתקנה זו, אלא ארפאהו דבר יום ביומו שומעין לו. אמר לו הנזק, פסק עמי, ותן על ידי, ואני ארפא עצמי אין שומעין לו: שהרי אומר לו, שמא לא תרפא עצמך ואחזיק אני עצמי במזיקין; אלא נותן לו דבר יום ביומו, או פוסק על הכל ונותן דמי הרפוי על ידי בית דין. אמר לו המזיק אני ארפא אותך, או יש לי רופא שמרפא בחנם אין שומעין לו; אלא מביא רופא אמן, ומרפאהו בשכר.

יז. הרי שלא פסק עמו, אלא היה מרפא יום יום, ועלו בו צמחים מחמת המכה, או נסתרה המכה אחר שחית חייב לרפאותו, ולתן לו דמי שבתו. עלו צמחים שלא מחמת המכה חייב לרפאותו, ואינו נותן לו דמי שבתו. עבר על דברי רופא, והכביד החלי אינו חייב לרפאותו.

יח. כשפוסקין בית דין על המזיק, ומחיבין אותו לשלם, גובין ממנו הכל מיד, ואין קובעין לו זמן כלל. ואם בבשת בלבד נתחייב קובעין לו זמן לשלם, שהרי לא חסרו ממון.